

Dags för Sverige att avbetala klimatskulden.

Förslag

Motionen föreslår att Sveriges bidrag till FN:s fond för Globala klimatåtgärder (kallad FNs gröna fond) ska öka från nuvarande 1 miljard kronor per år till 3 miljarder per år under perioden 2019-2022.

Sammanfattning.

Genom att höja Sveriges avsättning till FN:s Gröna Fond från 1 till 3 miljarder per år fram till 2022 tar vi ett större ansvar för vår del av den globala klimatskuld som rika länder har i förhållande till resten av planeten.

Sveriges klimatskuld uppgår till 3,6 miljarder ton koldioxidekvivalenter¹ ackumulerade utsläpp av växthusgaser. Det är betydligt mer än vår rättmätiga del av planetens atmosfär och förmåga att ta hand om koldioxiden, vilket omöjliggör för andra länder att använda sin del. Klimatskulden består också av de anpassningskostnader som klimatförändringarna nu tvingar på utsatta länder och samhällsgrupper.

FN:s gröna fond ska uppgå till 800 miljarder kr per år från 2020. Sverige bör arbeta för att Gröna fonden ska utökas, då utsatta länder enligt Världsbanken kan behöva 8 000 miljarder kr per år för att utjämna infrastruktur-klyftan i förhållande till rika länder.

Klimatskulden och den globala rättvisan

Sverige och andra industrialiserade länder har använt lättillgänglig och billig fossil energi för att bygga sitt välstånd. Sedan 1850 har vi använt betydligt mer än vår beskärda del av planetens samlade miljö- och klimatutrymme. Därmed har vi hamnat i skuld till utsatta länder regioner och grupper i Syd (men också inom vårt eget land) – och även till framtida generationer. Vårt välstånd är sammanfattningsvis uppbyggt på ett långvarigt ojämnt ekologiskt och ekonomiskt utbyte.

Klimaträttvisa innebär att vi behöver betala av klimatskulden genom att ekonomiskt, teknologiskt och politiskt stödja klimatåtgärder i utsatta länder och regioner. Dessa åtgärder är nödvändiga för att världen som helhet ska klara att bekämpa den globala uppvärmningen och samtidigt möjliggöra utveckling för de mest utsatta länderna.

Koloniseringen av vår atmosfär

I en avhandling vid Lunds universitet görs ett försök att värdera hur det globalt ojämna utbytet ser ut när det gäller utsläpp av växthusgaser, och hur Sveriges del i den obalansen ser ut (Warlenius, 2017)².

Klimatskulden består av en **utsläppsskuld**. Utsläppen av Växthusgaser leder till global uppvärmning eftersom utsläppen under många år varit mycket större än planetens kapacitet att absorbera (suga upp) koldioxiden och andra växthusgaser. Absorberingen sköts främst av haven och våra skogar som därför kallas kolsänkor (de sänker koldioxidhalten). De kan ta hand om ungefär 3 miljarder ton koldioxid per år.

¹ Koldioxid-ekvivalenter är summan av alla växthusgaser, omräknade till motsvarande mängd koldioxid, vanligen förkortat till CO₂e.

² Warlenius, R (2017) Asymmetries, Conceptualizing Environmental Inequalities as Ecological Debt and Ecologically Unequal Exchange, Avhandling, Humanekologiska Institutionen, Lunds Universitet

De grupper och länder som stått för de största utsläppen kan därför sägas ha beslagtagit planetens kolsänkor på andras bekostnad (Warlenius 2017 paper 5 sid 11). De som lämnats utanför och de framtida generationerna har inget utrymme kvar av planetens tillgängliga kolsänkor.

USA har den största klimatskulden på omkring 344 miljarder ton CO₂e (Hela världens utsläpp från fossila bränslen är ungefär 35 miljarder ton under ett år). Å andra sidan har många historiskt utsatta länder en fordran på de rika länderna genom att de använt mycket mindre än sin beskärda del av planetens klimatutrymme. Enligt detta sätt att se har Indien den största fordran med ett oanvänt utrymme på 26 miljarder ton CO₂e, följt av Bangladesh med 6,5 miljarder ton CO₂e och Pakistan 3,7 miljarder ton CO₂e. (a.a)

Eftersom planeten redan är överhettad så kan inte dessa länder längre använda sin rättmätiga del. Klimaträttvisa innebär att de rika länder som överutnyttjat behöver betala för sitt "missbruk" av planetens atmosfär och kolsänkor – till de länder som aldrig får chansen att använda enkel fossil energi för att utveckla sitt land.

Hur ska anpassningsåtgärderna finansieras?

Överutnyttjandet av fossil energi samt världens mark och skogar tvingar de utsatta länderna och grupperna främst i Syd att anpassa sig till klimatförändringar och klimatrelaterad förstörelse av hem, försörjningsmöjligheter och infrastruktur. Dessa länder har inte råd med de anpassningsåtgärder som krävs eller att utveckla sina ekonomier på ett hållbart sätt. De får därmed aldrig chansen att "komma ikapp". Detta kan beskrivas som **anpassningsskulden**.

Ett sätt att prissätta klimatskulden är den Gröna fond som skapas inom FN utifrån klimatförhandlingarna. Den har satts till 100 miljarder dollar per år från 2020 och ska användas för klimatåtgärder och en fossilfri ekonomisk utveckling i utsatta länder

Summan är ett politiskt förhandlingsresultat, inte en faktisk bedömning vad nödvändiga klimatåtgärder i Syd kommer att kosta. I en rapport från Världsbanken (Hallegatte m fl 2016 s 19f)³ gjordes bedömningen att länder och regioner som är sårbara inför klimatförändringarna kan behöva tillföras **tio gånger mer**, 1 000 miljarder dollar årligen för att eliminera infrastrukturgapet gentemot de rika länderna. 100 miljarder dollar behövs enbart för åtgärder i Afrika.

Hur stor är Sveriges samlade klimatskuld

Warlenius (2017) beräknar att Sveriges samlade klimatskuld uppgår till 3,6 miljarder ton CO₂e, vilket motsvarar den samlade mängd vi släppt ut sedan 1850 och som övergår vår del av planetens förmåga att ta hand om utsläppen. Det är 360 ton koldioxid per invånare i Sverige.

Utifrån FN:s gröna fond om 100 miljarder USD årligen beräknar Warlenius att Sveriges del av anpassningsskulden därmed uppgår till 363 miljoner dollar per år. Det är ungefär 3 miljarder kronor per år. Om vi utgår från Världsbankens bedömning av de totala kostnaderna så är de tio gånger större, vilket innebär att Sveriges skuld då uppgår till 30 miljarder kr årligen, vilket är lika mycket som vi betalar till EU varje år.

Sveriges nuvarande avsättning till FN:s gröna fond är 4 miljarder kr under perioden 2015 – 2018, dvs 1 miljard per år. Det är bara en tredjedel av vad Sverige borde sätta av för att betala sin del av klimatskulden, och en trettiondedel av Sveriges del av de satsningar som Världsbanken bedömer som nödvändiga.

³ Hallegatte, Stephane, Mook Bangalore, Laura Bonzanigo, Marianne Fay, Tamaro Kane, Ulf Narloch, Julie Rozenberg, David Treguer, and Adrien Vogt-Schilb. 2016. *Shock Waves: Managing the Impacts of Climate Change on Poverty*. Climate Change and Development Series. Washington, DC: World Bank. doi:10.1596/978-1-4648-0673-5.

Åtgärd

Vi föreslår att riksdag och regering höjer Sveriges avsättningar till FN:s gröna fond till 3 miljarder kr per år för perioden 2019 - 2022. Avsättningen ska finansieras med nya medel och inte tas från nuvarande internationella insatser.

På sikt behöver resursöverföringen till Syd öka betydligt för att Sverige ska bidra till att stänga gapet i infrastruktur mellan länder i Syd och de rika länderna, som beskrivits av Världsbanken. I det perspektivet uppgår Sveriges klimatskuld till 30 miljarder kr per år.

Alla pengar behöver inte komma från den befintliga statskassan. Företag och aktieägare har tjänat oerhörda pengar med hjälp av billig fossil energi under de 40-tal år som vi varit klart medvetna om att fossil energiförbränning rubbar balansen i klimatet och orsakar global uppvärmning.

En genomgång av tidningen ETC visar att det sedan 1980 genererats enorma resurser i det privata finanskapitalet⁴. De har blivit tio gånger större och uppgick 2015 till över 25 tusen miljarder kronor. Under samma period har Sveriges BNP fördubblats till nästan 3 500 miljarder kronor. Det är ett tydligt tecken på att finanskapitalet blivit alltmer transnationellt och att de tjänar alltmera pengar på pengar istället för på nyttiga investeringar.

Mycket små beskattningar av dessa tillgångar och andra stora förmögenheter skulle på nolltid ge inkomster tillräckliga för att tredubbla Sveriges bidrag till FN:s gröna fond.

Torbjörn Vennström
Linn Rabe
Stockholm

⁴ ETC 20 november 2017. <https://www.etc.se/ekonomi/vart-tog-pengarna-vagen>